

Vad som krävs för en gemensam nordisk byggmarknad

Av Dr. Kjell Nilsson, Nilsson Landscape AB på uppdrag av Svinesundskommittén
Strömstad 2026

Polishuset i Morokulien är gemensamt för Norge och Sverige. Halva byggnaden ligger på den norska sidan av gränsen och den andra halvan på den svenska. Huset har projekterats så det lever upp till båda ländernas byggregler. De extra kostnader som detta har medfört beror enligt ansvarig projektör främst på extra konsultkostnader för att tillfredsställa de båda ländernas olika krav på tekniska lösningar och dokumentation. (Foto: Lars Hedelin)

Interreg

Medfinansieras av
EUROPEISKA UNIONEN

Sverige – Norge

Drömmen om en gemensam nordisk byggmarknad

Ledstjärnan för det nordiska samarbetet är att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region 2030. För att leva upp till den ambitionen måste en rad gränshinder undanröjas. Ett av de gränshinder som för närvarande prioriteras av Nordiska ministerrådets gränshinderråd handlar om att länderna har olika byggregler.¹ Olika heterna medför extrakostnader för företag som vill operera på grannlandets byggmarknad och sätter käppar i hjulet för en industrialisering av byggprocessen.

Bygg- och bostadsministrarna har ambitionen att göra Norden till världens mest integrerade byggmarknad. På ett ministermöte i Stockholm i maj 2018 enades man om en gemensam deklaration² om att ”främja en stärkt och integrerad byggmarknad i Norden genom att arbeta för att ta bort barriärer som begränsar möjligheterna att bygga i andra nordiska länder till förmån för de nordiska medborgarna, fastighetssektorn och byggbranschen. Vår vision är att vi ska ha en sammanhållen marknad för byggande i Norden som säkerställer bättre och billigare byggnader.”

En grundläggande förutsättning för en gemensam nordisk byggmarknad är att ländernas byggregler harmonierar. Vid det påföljande bostadsministermötet i Reykjavik i oktober 2019 nedsattes därför en styrgrupp för gemensamma nordiska byggregler med representanter för plan- och byggmyndigheterna i respektive land. Utan att ha löst frågan om en harmonisering av byggreglerna fick styrgruppen ändrat mandat 2025 till att även ta sig an hållbart byggande.

Frågan är långt ifrån ny

Under en lång rad av år skedde koordinering av byggreglerna i regi av Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB). Kommittén hade bildats 1971 men stängdes tyvärr 1996 i samband med att Sverige och Finland blev medlemmar av EU och fokus flyttades från det nordiska till EU-anpassning och europeisk standard.

Tack vare en rapport från NKB³ var exempelvis bullerkraven stort sett identiska 1980 för bostäder, skolor, förskolor och vårdhem i hela Norden. Mot slutet av 1980-talet och början på 1990-talet började emellertid länderna var för sig och utan inbördes koordinering revidera reglerna. Det visade sig också att de nordiska länderna började halka efter vissa andra länder i Europa när det gällde ljudkraven i bostäder.

Mot den bakgrunden tillsattes en ny arbetsgrupp 1993 för att på nytt koordinera reglerna i Norden och för att hämta in förslaget till länder med mer ambitiösa regler. Arbetet resulterade i ett förslag om en gemensam standard för klassificering av buller i bostäder.

¹ <https://www.norden.org/sv/border-database/olika-byggbestammelser>

² <https://www.norden.org/sv/node/5057>

³ Guidelines for building regulations concerning sound precautions, NKB Report No 32, 1978.

Förslaget sändes ut till en omröstning, där alla röstade för förslaget utom Sverige som valde en likartad standard men med en annan indelning i ljudklasser.

Ett liknande öde drabbade frågan om gemensamma regler för kraven på tillgänglighet för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga. När Nordiska ministerrådet på svenskt initiativ 2011 genomförde en översyn av likheter och olikheter inom byggbestämmelserna tog sig Boverket an tillgänglighetsfrågan med ambitionen att harmonisera reglerna. Man levererade en rapport⁴ och en översyn men måste ge upp ambitionen att åstadkomma en harmonisering.

Ett tredje exempel på misslyckade koordineringsförsök var initiativet för att åstadkomma gemensamma nordiska regler för klimatdeklarationer och livscykelanalyser. Eftersom detta var ett nytt regelverk initierat av EU var förhoppningen att det skulle vara lättare att enas om gemensamma regler. Ett nordiskt projekt under ledning av det finska Miljöministeriet igångsattes 2021. Men trots att inget av länderna i förväg hade låst fast sig i en egen tolkning av reglerna lyckades man bli eniga om en gemensam metod.

Varför har man misslyckats gång på gång?

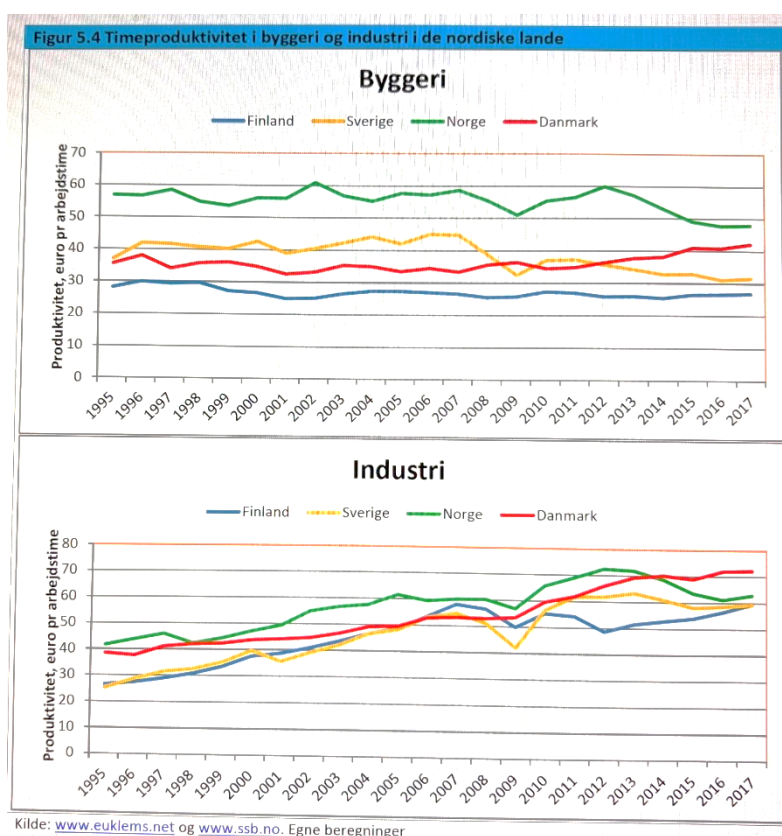
En viktig anledning till att man inte har kommit vidare är vanor och tradition. Företrädarna för myndigheterna i respektive land är vana vid det egna landets regler och vill inte ge upp sitt privilegium att utforma och tolka dem på eget sätt. Man är också rädd för att mista en del flexibilitet. Gemensamma nordiska regler blir mer omständliga att ändra och riskerar därför att skapa mer byråkrati.

Erfarenheterna hittills är alltså inte särskilt positiva, processen har varit långsam och utan press uppifrån är det lätt att man kört fast. Därför är det nödvändigt med ett politiskt förpliktande avtal på ministernivå annars hamnar tjänstemännen lätt i en återvändsgränd. Jag/vi avråder också bestämt ifrån att plocka ut vissa regelverk som pilotstudier, det gör det bara enklare att undvika att ta itu med huvudproblemet. Och det kan räcka med att olikheterna kvarstår inom ett område för att möjligheterna till prefabricering av byggelement går förlorade. Harmonisering av byggreglerna bör helst ske genom en parallell process som omfattar hela regelverket.

⁴ Boverket (2018). *Nordisk harmonisering och tillgänglighetsforskning*. <https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publikationer/2018/nordisk-harmonisering-och-tillganglighetsforskning/>

Höga byggkostnader i Norden

Om reglerna vore mer enhetliga skulle det vara lättare att etablera en gemensam nordisk byggmarknad med ökad konkurrens och därmed press på priserna som följd. Det har diskuterats mycket om byggsektorns låga eller till och med negativa produktivitet. Figur 1 nedan visar en jämförelse mellan produktivets-utvecklingen inom byggsektorn och industrin från 1995 till 2017. Som framgår av figuren har industriproduktiviteten ökat med två till tre procent i alla nordiska länder, medan den för byggsektorn har varit konstant i Danmark och till och med minskat i Sverige, Norge och Finland.

Figur 1.
Produktivtetsutveckling
inom byggsektorn jämfört
med industrin⁵

Enligt den europeiska planen för prisvärda bostäder⁶ ökade byggkostnaderna med 60 procent i nominella termer mellan 2013 och 2024, dvs. betydligt snabbare än hushållens inkomster. Om man tittar på de senaste decennierna är Norge, Sverige och Island bland de länder som, tillsammans med Schweiz, har haft de högsta byggkostnaderna i Europa. Även Danmark och

Finland har haft byggkostnader överstigande det europeiska genomsnittet. Enligt den senaste sammanställning en från Eurostat av prisnivåerna inom byggsektorn har Sverige de högsta byggkostnaderna i Norden⁷.

Varför har byggkostnaderna för bostäder ökat mer i Sverige än i andra jämförbara länder? Ekonomerna Mats Bergman och Sten Nyberg frågar sig detta i ett kapitel i Nordic Economic Policy Review 2021⁸. De noterar att huspriserna steg kraftigt i Sverige, Norge

⁵ Lauritzen Consulting & Oxford Research. 2021. Et integreret nordisk byggemarked, s. 69

⁶ European Commission (2025) The European Affordable Housing Plan

⁷ <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/SEPDF/cache/8801.pdf>

⁸ Bergman M.A. & Nyberg, S (2021) Housing prices, construction costs and competition in the construction sector – a Swedish perspective. In: Nordic housing markets and policies. Nordic Economic Policy Review 2021.

och Danmark, men förblev mer stabila i Finland och Island mellan 2000 och 2015. Medan byggkostnaderna har ökat med drygt 100 procent har markpriserna ökat med 300 procent under de senaste 20 åren, men eftersom markpriset bara står för 10 procent av kostnaden för en nybyggd bostad kan mindre än 30 procent av prisökningen hänföras till stigande markpriser. Minst en fjärdedel av kostnadsökningen beror på höga byggmaterialpriser. Av det som återstår är bristen på konkurrens i byggsektorn en av de viktigaste orsakerna. Att konkurrensen är svag syns tydligt i upphandlingarna. Mellan 2015 och 2018 fick 40 procent av byggupphandlingarna bara ett eller två anbud, enligt Konkurrensverket⁹.

Pengar att tjäna på ökad konkurrens och enklare regler

Finn Lauritzen och Oxford Research¹⁰ uppskattar att en integrerad nordisk byggmarknad skulle kunna leda till en ökning av handeln med 15–20 procent, vilket med en elasticitet mellan handel och produktivitet på 0,25 skulle ge en produktivitetspotential på 3,75–5 procent. Eftersom byggsektorns andel av BNP rapporteras vara 8–12 procent i de nordiska länderna, skulle detta ge en total välfärdseffekt på 5–10 miljarder euro.

Det råder allmän enighet om att ökad handel leder till ökad produktivitet, främst på grund av ökad konkurrens. För alla nordiska länder utom Island, som i stort sett inte har någon inhemsk produktion av byggprodukter, är byggsektorns importkvoter 15–20 procent lägre än landets totala importkvot. Detta sammanfaller med resultaten av OECD:s analys av handelshinder inom byggsektorn, där Island toppar listan över länder med störst hinder. Finland och Norge hamnar också högt på listan, medan Danmark och Sverige ligger under genomsnittet bland de länder som bedömts av OECD¹¹.

Alla är inte överens om att Sverige har de högsta byggkostnaderna i Norden. I Norge har fastighets- och kapitalförvaltningsbolaget UNION reagerat på de kraftigt stigande byggkostnaderna, vilka de främst tillskriver strängare krav på universell design, brandsäkerhet, akustik, dagsljus, energi, dokumentation och oberoende besiktning. De har jämfört vad ett identiskt åttavåningshus med 9 000 kvadratmeter bruttoarea, varav 6 750 kvadratmeter säljbar bruksarea (BRA), skulle kosta att bygga i Norge respektive Sverige, med hänvisning till de förenklade svenska byggreglerna. Enligt deras beräkningar skulle samma byggnad kosta 120 miljoner kronor mer i Norge än i Sverige; 337,5 miljoner NOK jämfört med 216 miljoner SEK, vilket innebär att norska köpare skulle få betala drygt en miljon kronor mer för en 60 kvadratmeter stor lägenhet jämfört med sina svenska grannar¹².

⁹ Konkurrensverket (2018) Bättre konkurrens i bostadsbyggandet. En uppföljning av utvecklingen 2015–2018 samt en kartläggning av fortsatt utredningsbehov.

¹⁰ Lauritzen Consulting & Oxford Research. 2021. Et integreret nordisk byggemarked.

¹¹ OECD (2026) OECD Services Trade Restrictiveness Index 2026: Policy Trends. OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/db87d74e-en>

¹² UNION (2025) Byggekostnadsanalyse Norge-Sverige. Sammenligning av tekniske krav, dokumentasjon og systemkostnader

Distributionen av merkostnader jämnt fördelad

Merkostnaden är 18 000 kr per kvadratmeter bruksarea (BRA), varav 16 500 kr består av ytterligare tekniska kostnader (Fig. 2). Den återstående merkostnaden på 1 500 kr/m² BRA ligger utanför byggreglerna och de dokumentations- och kontrollkrav som krävs för att följa dem såsom arbetsmarknads- och valutaregler.

Figur 2. Fordeling av merkostnader for å bygge i Norge jämfört med Sverige¹³

De tekniska merkostnaderna orsakas till 15 procent (2 430 kr/m² BRA) av att högre krav på universell design tvingar fram större ytor och högre krav på dörrar och badrum. Dessutom beror ytterligare 2,5 procent (405 kr/m² BRA) på strängare krav på brandklassning och ljudisolering av dörrar. Strängare brandsäkerhetsföreskrifter står för 11 procent av merkostnaden (1 823 kr/m² BRA) på grund av extra trappor och brandsektioner samt krav på sprinklersystem.

Akustikkkrav, motsvarande drygt 5 procent av de tekniska merkostnaderna, leder till tyngre konstruktioner, flytande golvspackel och extra ljudisolering av ventilations- och avloppsrör. Reglerna om dagsljusinsläpp innebär större fönster och mer komplexa fasader, motsvarande 9 procent av de tekniska merkostnaderna. Dessutom leder strängare krav på fönstren till motsvarande 6 procent av merkostnaderna.

Norska badrum kräver större ytor på grund av tillgänglighetskrav och mer detaljerade krav på membran, avlopp, rör-i-rör och vattenlås, vilket motsvarar 6,5 procent av merkostnaderna (1 080 kr/m² BRA). Strängare energikrav kräver tjockare isolering och krav på ett balanserat ventilationssystem med värmeåtervinning och mer omfattande

¹³ UNION (2025) Byggekostnadsanalyse Norge-Sverige. Sammenligning av tekniske krav, dokumentasjon og systemkostnader, p. 28

dokumentation, vilket motsvarar 12 procent av de tekniska merkostnaderna (2 160 kr/m² BRA).

Skillnader i kraven för grundläggning, bjälklag och bärande konstruktion står för drygt 12 procent. Slutligen resulterar strängare krav på åtkomst till och utrymme i hissar i en merkostnad på 5,5 procent.

Sammanfattningsvis är orsakerna till merkostnaderna för att bygga i Norge jämfört med Sverige relativt jämnt fördelade på ett antal olika faktorer. De största enskilda posterna som orsakar merkostnader är universell design, isolering och energikrav samt brandsäkerhet, vilka står för 15, 12 respektive 11 procent av de tekniska merkostnaderna.

Vilka byggregler är det mest angeläget att koordinera?

I en pilotstudie finansierad av Association of European Border Regions och Svinesundskommittén har en intervjuundersökning genomförts bland nio nordiska företag¹⁴, alla med erfarenhet av byggprojekt i minst två nordiska länder. Företagen representerar såväl stora multinationella byggföretag som Skanska och OBOS som mindre och medelstora producenter av småhus eller byggnadselement. Intervjupersonerna ombads att ge konkreta exempel på hur nationella skillnader i byggregler har orsakat problem och att ange de områden där de ansåg en harmonisering vara mest angelägen. Alla företag kunde hänvisa till konkreta exempel där skillnaderna i regelverk resulterat i merkostnader. Detta slår tydligast igenom när man försöker införa industriella byggsystem, eftersom värdet av sådana system ligger i att få dem verifierade en gång för alla, och sedan använda dem i stor utsträckning.

Ett sådant initiativ inom standardiserat bostadsbyggande är BoKlok, som har varit verksamt i Sverige, Norge och Finland. Trots liknande bostadsbehov har nationella skillnader i byggreglerna inneburit att husen inte har kunnat byggas identiskt lika. Det har lett till att man tvingats producera olika varianter av samma byggmodul, anpassade till respektive lands regelverk, med ökade utvecklings- och produktionskostnader, mindre stordriftsfördelar och längre ledtider som konsekvenser. Det hanterades genom att anpassa designen land för land, men till priset av förlorad effektivitet och högre kostnader, något som kunde ha undvikits med mer harmoniserade regelverk.

Resultaten av rankningen utgör grunden för vårt förslag på prioriterade områden. Generellt sett bedömdes alla typer av regelverk vara relevanta, men fem områden sticker ut som de mest angelägna, nämligen brandsäkerhet, energi/isolering, nationella tolkningar av eurokoder, tillgänglighet/universell design, samt skillnader i metoderna att beräkna klimatpåverkan och livscykelanalyser. I den andra gruppen av prioriterade områden återfinns dimensioneringskrav, våtrum, buller och dagsljus.

¹⁴ Intervjuer har genomförts med representanter för Skanska, OBOS, Inwoco, Moelven, Derome, Veidekke, Fridh & Hells Bygg AB, Heikius Hus-Talo, ØMF Wito, BL/NBO

Nedan följer en kort sammanfattning av hur byggreglerna i Finland, Norge och Sverige skiljer sig åt inom de nio mest prioriterade områdena.

Brandsäkerhet

Sverige ställer högre krav genom att kräva brandklass REI60, vilket innebär att en bärande byggnadskomponent i brandväggar ska klara brand i minst 60 minuter utan att rasa eller sprida branden, medan Norge och Finland accepterar brandklass REI30. Däremot krävs sprinklersystem i Sverige enbart på vårdhem och sjukhus, men inte i bostadshus. I Norge krävs de i alla flerbostadshus med hiss, och i Finland om avståndet till golvet på översta våningen överstiger 24 meter.

I Sverige måste utrymningsdörrar ha en fri bredd på minst 0,8 m eller 1,15 m om de betjänar 150 personer eller fler. I Finland är motsvarande mått 0,9 m respektive 1,2 m för maximalt 60 personer eller i bostadshus med maximalt två våningar. I Norge måste utrymningsdörrar ha en fri bredd på minst 0,86 m eller 1,16 m om de betjänar "många" personer. Dörrarna ska som huvudprincip öppnas utåt i alla tre länderna, men kan även öppnas inåt om de betjänar färre än 10 personer i Norge och maximalt 30 personer i Sverige.

Energi/isolering

I Norge ställs krav på byggnadens täthet, energikälla och värmesystem, medan man i Sverige ställer krav på den totala energiförbrukningen och fokuserar mindre på att styra energisystemet. I Norge ställs krav på balanserad ventilation med värmeåtervinning i alla byggnader. I Sverige ställs krav på ventilation och luftkvalitet, men inte specifikt på balanserad ventilation som lösning. Dessutom varierar kraven på ventilation och täthet i Sverige mellan

olika klimatzoner, vilket ger större flexibilitet i valet av lösningar. I Norge krävs i princip dubbelläkt bakom stående panel, vilket är motiverat i kustklimat, men eftersom reglerna är enhetliga för hela landet omfattas även hus i inlandet.

Både Sveriges och Finlands krav är baserade på EU:s energiprestandadirektiv (Energy Performance of Buildings Directive, EPBD) men skiljer sig åt i hur kraven uttrycks, beräknas och tillämpas. De svenska kraven fokuserar på faktisk energianvändning, medan de finska kraven är baserade på beräknad energiprestanda enligt en standardiserad metod. Sverige använder primärenergital, som tar hänsyn till vilket energislag som används, medan Finland fortfarande använder E-tal som enbart beskriver hur mycket levererad energi som används.

Eurokoder/CPR

Föreskrifterna är gemensamma men de nationella bilagorna skiljer sig åt, vilket skapar osäkerhet och begränsar möjligheten att arbeta med standardiserade lösningar. Eurokoderna styr bärförmåga, stabilitet och säkerhet. Sverige tillämpar eurokoderna relativt strikt och systematiskt med strängare krav gällande olyckslaster och brandsäkerhet, medan Finland och särskilt Norge har strängare krav gällande klimat och snölaster.

För CPR (Construction Products Regulation) gäller i stort sett identiska krav även om Finland kompletterar med relativt omfattande nationella produktkrav och Norge ofta ställer större krav på dokumentationen.

Tillgänglighet/universell design

Tillgänglighetskravet är mer generellt och omfattande i Norge jämfört med Sverige, som har mer flexibla regler med större utrymme för undantag. Som dimensionerande mått för rullstolstillgänglighet i enskilda bostäder kräver Sverige och Finland vändmåttet av en cirkel med en minsta diameter på 1,3 m i enskilda bostäder, men med en diameter på 1,5 m på vårdhem. I Norge krävs den större diametern i alla bostäder. Dessutom ska toaletter ha ett fritt utrymme intill toalettstolen på minst 0,9 m respektive 0,2 m. I Finland krävs ett motsvarande fritt utrymme på 0,8 m, men endast på vårdhem.

Dörrmått skiljer sig åt genom att öppningsmåttet för fri passage måste vara minst 0,86 och 0,85 meter i Norge respektive Finland, men endast 0,76 m i Sverige. Kraven på hissar är strängast i Sverige; i kommunikationsutrymmen där nivåskillnaden är större än en meter måste det finnas hiss, medan det i Norge och Finland krävs hiss i bostadshus som har minst tre våningar.

Klimatbelastning/Livscykelanalys

Skillnader i beräkningsmodeller gör det svårt att införa gemensamma byggsystem i de nordiska länderna. För livscykelanalyser använder Sverige och Finland europeiska standarder, EN 15978 och EN 15804. I Norge beräknas livscykelanalyser på ett liknande sätt men med en norsk standard, NS 3720, och norska data som grund.

Finland är mest ambitiöst när det gäller klimatdeklarationer för byggnader. Kraven gäller i stort sett alla byggnader som kräver bygglov och inkluderar en beräkning av byggnadens koldioxidutsläpp under hela dess livscykel. I Sverige omfattas

också byggnader som kräver bygglov, men med undantag för enfamiljshus byggda av privatpersoner. De gäller klimatpåverkan under byggfasen, inklusive råvaruförsörjning, transporter, tillverkning av byggprodukter och själva byggprocessen. I Norge gäller kravet större byggnader som flerbostadshus och beräkningen måste ta hänsyn till utsläpp kopplade till materialanvändning.

Buller

Det finns skillnader i tillåtna bullernivåer och beräkningsmetoder, men dessa uppfattas inte som något avgörande hinder. Mellan bostäder är lägsta tillåtna ljudnivåskillnad 55, 54 och 52 dB för Finland, Norge och Sverige. Finska och norska krav på stegljudsisolering är strängare än de svenska, 53 respektive 54 dB mot 56 dB, vilket leder till större krav på golvisolering och tätning. De svenska och finska reglerna är likartade och omfattar både nybyggnationer och ändringar av befintliga byggnader. I det senare fallet är dock de finska kraven

strängare än de svenska, vilket ökar risken för konflikter med bevarandeintressen. En annan skillnad är att det i Finland inte finns några lägre krav för seniorbostäder och studentbostäder.

Dimensionering

Ett konkret och ofta underskattat hinder är att standardmått på virke skiljer sig åt mellan länder. I Norge är standardbredderna på konstruktionsvirke 36 mm och 48 mm, till skillnad från Sverige och internationellt där 45 mm används. Det finns inget förbud mot att använda 45 mm virke i Norge, men eftersom andra mått används i förhandsgodkända lösningar skapar detta problem som gör att produktionsprocesser inte kan standardiseras helt och parallella systemlösningar måste arbetas med. Andra exempel på dimensioneringsproblem är att steghöjden i trappor varierar och att det finns olika krav på räckens höjd för att skydda mot fall och på kraven på rumshöjd. I de två senare fallen utmärker sig Sverige genom att inte ange exakta mått utan istället ställa kvalitativa krav på att risken för personskador är begränsad och tillräcklig för att undvika olägenheter för människors hälsa.

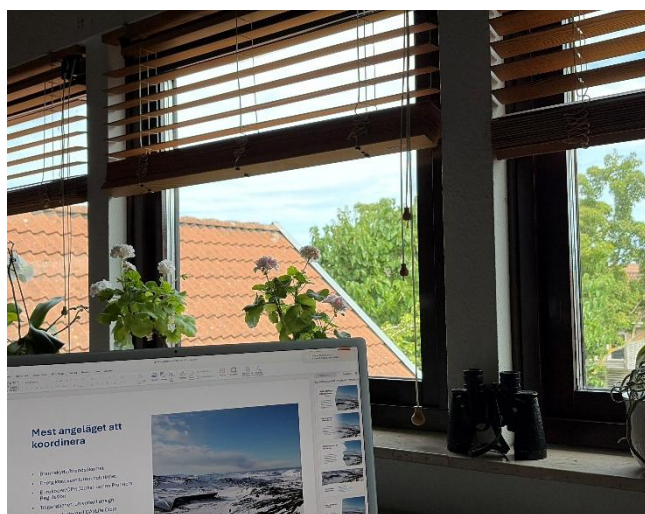
Våtrum

Här ställs funktionella krav främst på vattentäta lager i form av membran eller ytmaterial och deras beständighet mot åldring. Generellt sett, vid en jämförelse mellan Norge och Sverige, ställs högre krav på dokumentation och konkreta lösningar i Norge i form av vattenlås i alla avlopp, dubbla membran och läckagedetektorer. I Norge ställs exakta krav på hur mycket fall golvet ska falla mot ett avlopp, medan de

svenska och finska reglerna endast säger att det ska finnas en lutning på golvet så att vattnet rinner mot golvbrunnen.

Dagsljus/fönster

I Norge och Finland finns krav på att alla rum i bostäder för permanentboende ska ha fönster, medan detta i Sverige är begränsat till utrymmen för umgänge och mat. Dessutom varierar beräkningsgrunderna för hur mycket dagsljus man bör ha tillgång till. Dessutom finns i Norge strängare krav på utformningen av fönster, vilket innebär tyngre fönster och längre installationstider jämfört med Sverige,

där det råder större frihet att använda enklare lösningar.

Andra frågor

Bland mindre prioriterade regleringar nämns säkerhetsfrågor och ventilation. När det gäller ventilation noteras att i Norge krävs radonspärr i alla byggnader för permanent boende medan i Sverige krävs en sådan spärr endast i riskområden med höga radonhalter.

Administrativa regler som orsakar problem nämns av många som ett stort gränshinder, främst på grund av att Norge står utanför EU. En viktig begränsande faktor är sexmånadersregeln (183-dagarsregeln) som kräver att personal byts ut på en byggarbetsplats i ett grannland efter en viss tid. En annan är tullreglerna som kräver att material som förs över gränsen ska tullklareras, vilket innebär ökade kostnader för en specifik redovisningstjänst.

Ett tredje problem som specifikt gäller mellan Sverige och Norge är att reglerna för vägtransporter skiljer sig åt. Skillnaderna gäller bland annat tillåtna fordonslängder och vilka krav som ställs på längre och bredare transporter. Sverige tillåter på vissa vägnät längre fordonståg än Norge, samtidigt som reglerna varierar beroende på fordonstyp och vägnät i båda länderna.

I Sverige tillåts bredare transporter utan krav på stödfordon eller poliseskort. Dessutom är den maximala standardlängden för en lastbil med släpvagn 24 meter i Sverige jämfört med 19,5 meter i Norge. Dock tillåts längre fordonståg på vissa utpekade vägar, i Norge upp till 25,25 meters längd och i Sverige upp till 34,5 meter.

Förutsättningarna bättre än på länge

Det är framför allt två faktorer som gör att förutsättningarna för harmoniserade nordiska byggregler är bättre idag än på länge. Den ena är tendensen att göra byggreglerna mindre detaljerade och att överföra mer ansvar till byggbranschen, den andra handlar om

digitaliseringen och den gröna omställningen inom byggsektorn. Båda tendenserna gör det lättare att harmonisera regelverken.

Avsikten med att överföra mer ansvar till byggbranschen är att skapa större utrymme för kreativitet och tekniska innovationer och mer effektiva lösningar. I Sverige har Boverket genomfört en revidering av Boverkets byggregler (BBR). Det nya regelverket, som infördes 2025, är enklare eftersom det bara innehåller obligatoriska krav och eftersom de olika reglerna för tillgänglighet, brandskydd, säkerhet, buller och inomhusklimat har samma struktur och detaljeringsnivå. En liknande utveckling pågår i Norge, där regeringen har initierat en förenkling och modernisering av byggreglerna (TEK17) som ett led i arbetet för att underlätta och öka bostadsbyggandet..

Digitaliseringen av byggprocessen kräver maskinläsbara krav, vilket i sin tur kräver tydlig och entydig terminologi, vilket är en förutsättning för att harmonisera regelverket. Som det näst största industriella ekosystemet i EU, med 27 miljoner anställda, understryker EU:s industristrategi behovet av både digitalisering och grön omställning av byggbranschen. En av hörnstenarna i detta är en övergång från en linjär till en cirkulär ekonomi.

Bygg- och bostadsfrågor på EU:s agenda

Även om bygg- och bostadspolitik i första hand är nationella angelägenheter har EU-kommissionen under ledning av Ursula von der Leyen tagit flera initiativ som har lyft frågan på EU:s agenda. New European Bauhaus (NEB), som lanserades 2021, är ett policy- och finansieringsinitiativ som syftar till att göra den gröna omställningen i byggda miljöer trevlig, attraktiv och bekväm för alla. Initiativet främjar lösningar som inte bara är hållbara, utan också inkluderande och vackra, samtidigt som de respekterar mångfalden av traditioner och kulturer i Europa.

Ett annat tecken på den ökade uppmärksamhet som ägnas åt bostäder och byggande i Bryssel är att EU-kommissionen utsåg sin första bostadskommissionär 2024, den tidigare danske miljöministern Dan Jørgensen. Hans största utmaning är att hantera den växande bostadskrisen i Europa som gör att miljontals unga människor och familjer kämpar för att hitta prisvärda bostäder. Den europeiska planen för prisvärda bostäder¹⁵, som presenterades i december 2025, är EU:s första heltäckande strategi för att ta itu med stigande huspriser, höga hyror, bostadsbrist och ökande sociala klyftor.

Vägen framåt

Ett centralt verktyg för detta är inrättandet av permanenta nordiska arbetsgrupper eller ”arbetsgrupper” bestående av representanter från nationella byggstandardiseringsorgan, tillsynsmyndigheter och ledande forskare från nordiska universitet och tekniska institut. Arbetsgrupperna bör i första hand identifiera områden där nationella skillnader inte har

¹⁵ European Commission (2025) The European Affordable Housing Plan

någon eller begränsat substansvärde, och där en gemensam standard skulle ge det största mervärdet för byggsektorn.

Förslaget innebär ett återupprättande av de gamla NKB-arbetsgrupperna som lades ner när Finland och Sverige blev medlemmar i EU 1995. Även om grupperna aldrig hade mandat att harmonisera regelverken, lyckades de synkronisera och uppnå samordning genom dialog som gjorde det lättare att hantera skillnader i både krav och beräkningsmetoder.

Ett lämpligt första steg är att börja med att standardisera kraven för prefabricerade byggkomponenter. Idag tvingas tillverkare ofta anpassa sina produktionslinjer till olika nationella regelverk för varje enskilt land, trots att de funktionella kraven i praktiken är likartade. Genom gemensamma standarder kan produktionsprocesser förenklas, kostnaderna minskas och innovationstakten ökas.

Hittills har EU:s princip om ömsesidigt erkännande endast tillämpats på enskilda byggprodukter, men det finns inga formella hinder för att utvidga denna princip till systemlösningar. Ömsesidigt erkännande bör kunna tillämpas på standardiserade, fabrikstillverkade byggsystem såsom moduler eller volymelement för flerbostadshus som kan byggas i 2–8 våningar, ett område där de nordiska länderna redan ligger långt framme i en internationell jämförelse. En nordisk modell där principen om ömsesidigt erkännande så att godkända byggsystem och lösningar kan användas i hela Norden utan nationell omprövning skulle vara verkligt innovativ.

Åland kan fungera som en inspirationskälla och brobyggare när det gäller att hitta pragmatiska lösningar eftersom man redan använder en hybrid av finsk lagstiftning och svenska byggregler supplerad med egna lokala anpassningar och föreskrifter. Åland har sin egen plan- och bygglagstiftning som huvudsakligen är anpassad till den finska planerings- och bygglagstiftningen. Dessutom används finska byggnormer (Eurokoder) som grund. Byggreglerna i Ålands byggreglersamling är dock till stor del baserade på Boverkets föreskrifter med tillägg för lokala särdrag.

